

SVENSK NUMISMATISK TIDSKRIFT

september 5 • 2021

**METALLDETEKTERING OCH DE NYA
VIKINGATIDA MYNTSKATTERNA I SVERIGE**

**ETT GOTLÄNDSKT VIKINGATIDA FYND
OCH ETT MYNT SOM BLEV SOUVENIR**

SKOSPARBÖSSOR FRÅN FÖRRA SEKELSKIFTET

BÄRTILLSTÅND FÖR SNF:S FÖRTJÄNSTMEDALJ TILL UNIFORM?

30 SEK

STOCKHOLM NUMISMATICA 2021

Sheraton Hotel, Stockholm
Söndagen den 3 oktober

Ett stort antal utställare kommer att erbjuda ett brett utbud av svenska och utländska mynt.

Myntmässan Stockholm Numismatica 2021 är öppen mellan kl. 11:00 och 16:00.

Entréavgift 60 kr.

Vi erbjuder också möjligheten till entré redan kl. 10:00, mot en förhöjd entréavgift om 150 kr. Dessa biljetter finns endast tillgängliga genom föranmälan till "earlybird@stockholm-numismatica.se" senast den 1 oktober.

E-post: info@stockholm-numismatica.se

www.stockholm-numismatica.se

Arrangörer:

Myntauktioner i Sverige AB, www.coinauctions.se
Sveriges Mynthandlares Förening, www.smf.com.se

SVENSK NUMISMATISK TIDSKRIFT

ges ut av

SVENSKA NUMISMATISKA FÖRENINGEN

KANSLI OCH REDAKTION

Banérgatan 17 n b
11522 Stockholm
Tel. 08 - 667 55 98
info@numismatik.se
Måndagar kl. 10 - 12 och 13 - 16

Se www.numismatik.se
om ev. tillfälligt stängt kansli.

Plusgiro 150007 - 3
Bankgiro 219 - 0502
Svenska Handelsbanken

CHEFREDAKTÖR OCH ANSVARIG UTGIVARE

Monica Golabiewski Lannby
monica@numismatik.se

PRENUMERATION

200 SEK / år (8 nr)
Medlemmar erhåller tidningen
automatiskt.
Kom ihåg att
meddela adressändring!

SNT trycks med bidrag från
*Gunnar Ekströms stiftelse för
numismatisk forskning* samt
*Sven Svenssons stiftelse för
numismatik*.

Redaktionen ansvarar inte för ej
beställt material. Texter och bilder i
SNT lagras elektroniskt och publiceras
som pdf på föreningens hemsida.
Den som sänder manus till SNT
medger detta.

Register över alla artiklar och
notiser i SNT 1977 - 2020 finns i
sökbart pdf-format på hemsidan.

TRYCK

Pipeline Nordic AB

ISSN 0283-071X

HÖSTEN 2021

Föreningens aktiviteter

SNF:s lokaler på Banérgatan är nu så gott som färdigrenoverade.
Kansliet är åter öppet för besök på måndagar.
Se www.numismatik.se om eventuellt tillfälligt stängt.
Kansliet nås varje dag på: info@numismatik.se

Tidigare planerade men på grund av pandemin inställda föredrag
återupptas under hösten om inte nya restriktioner införs:

SEPTEMBER

- 20 Föreningskväll - måndag
Plats Falu-Borlänge Myntklubb - www.fb-myntklubb.se
Missionskyrkan, Liljegården, Borganäsvägen 22, Borlänge
- 19.00 FÖREDRAG. Dan Carlberg: *Dalarnas äldre polletter med fördjupning på Stora Kopparberg.*

OKTOBER

- 9-10 Svenska Numismatiska Föreningens Årsmöte 2021 - lördag & söndag
Plats Historiska museet, Stockholm
Program på sidan 123 i detta nummer.
- 19 Föreningskväll - tisdag
Plats Nola Myntklubb - www.infoom.se/nolamyntklubb
Café UH, Örnsköldsvik
- 19.00 FÖREDRAG. Bo Gunnarsson: *"Den fula ankungen". Om ett mer än tusen år gammalt numismatiskt objekt och hur slumpen i kombination med forskning kan bjuda på den ena överraskningen efter den andra!*
- 20 Föreningskväll - onsdag
Plats SNF, Banérgatan 17 - www.numismatik.se
- 18.00 FÖREDRAG. Per-Göran Carlsson: *Myntmarknaden i Sverige - om dess kvalitetsstandard, aktörer och "krondiken"*. Per-Göran Carlsson är en aktiv samlare och numismatisk skribent som under många decennier självupplevt, observerat och analyserat aspekter som dagens presentation kommer att kretsa kring. Medtag gärna diskussionsobjekt för samtal efter presentationen!

NOVEMBER

- 11 Föreningskväll - torsdag
Plats Numismatiska klubben i Uppsala - www.nku.nu
Gränbyskolans matsal, Uppsala
- 18.30 FÖREDRAG. Bernt Thelin: *Papperspolletter.*

*Kontrollera på respektive hemsida
att mötet du tänkt besöka
inte är inställt!*

SVENSKA NUMISMATISKA FÖRENINGEN

Adress: Banérgatan 17 n b, Stockholm. T-bana Karlplan; buss 4, 44, 76.
Kansliet är öppet: måndagar kl. 10 - 12 & 13 - 16, om tillfälligt stängt se hemsidan.
Kansliet är stängt: midsommar - 1 september; jul- och nyårshelgerna.
Hemsida: www.numismatik.se.

SVENSK NUMISMATISK TIDSKRIFT

presenteras även på Svenska Numismatiska Föreningens hemsida
www.numismatik.se

Den tryckta tidskriften kommer ut första veckan i februari – maj, september – december.
På hemsidan kan man sedan ta del av SNT i lågupplöst pdf-format.

ANNONSPRISER

1/12 sida 47×50 mm 250 SEK	1/8 sida 72×50 mm 350 SEK	1/6 sida 47×105 mm 400 SEK	1/4 sida 72×105 mm 600 SEK	1/2 sida 151×105 mm 1 200 SEK	1/1 helsida 151×214 mm 2 000 SEK mittuppslag 5 000 SEK 2:a & 3:e omslagssidan 2 500 SEK 4:e omslagssidan 5 000 SEK
-------------------------------------	------------------------------------	-------------------------------------	-------------------------------------	--	---

SNT behåller samma låga annonspriser även 2021

Annonsen på årsbasis får dessutom 20% rabatt – insänd pdf gäller

Annonsstopp senast den 1:a i månaden före utgivning

Radannonser: SNF-medlemmar erbjuds gratis annons med tre rader
att köpa, sälja eller byta samlarobjekt – kontakta info@numismatik.se

Annonsen som inte är förenliga med SNF:s och AINP:s etik avböjs

INNEHÅLL SNT 5 • 2021 – september

ARTIKLAR OCH NOTISER

	SID.
Metalldetektering och de nya vikingatida myntskatterna i Sverige åren 2005–2017 — en översikt	109–113
Aureus med Vesuviuspatina	113
Ett gotländskt vikingatida fynd och ett mynt som blev souvenir	114–116
Bärtillstånd för SNF:s förtjänstmedalj till uniform?	117
Sparskor – skosparbössor från årtiondena kring förra sekelskiftet	118–119
Georg Friedrich Niehencks myntsamling	120
Numismatikkursus på Stockholms Universitet	121
Ny överintendent för myndigheten Statens historiska museer	121
Offer för kolera-epidemin 1834 [Anders Blad]	121
Program för SNF:s årsmöte i Stockholm 9–10 oktober 2021	123
Myntmessa i Stockholm 3 oktober 2021	125

FASTA RUBRIKER

KONGRESS. Fidem XXXVI	117
NYTT OM BÖCKER – BOKTIPS – LÄSTIPS.	120
MYNTFYND.	124
PRESSGRANNAR.	124
LOKALA NUMISMATISKA FÖRENINGAR & MYNTKLUBBAR I SNF.	124
PRESSKLIPP 1935.	124
AUKTIONER & MÄSSOR.	124

OMSLAG

Skosparbössen – även benämnd sparsko – i glaserat lergods och dekorerad med avbildningar av svenska, norska och danska ören samt en rysk kopek, alla från 1800-talets senare del. Läs artikeln på sidorna 118–119 så får du veta mer.

PRIVAT ÄGO. FOTO: DANIEL GOLABIEWSKI.

Metalldetektering och de nya vikingatida myntskatterna i Sverige åren 2005–2017 — en översikt

Av Eeva Jonsson

Syftet med artikeln är att översiktligt presentera nya vikingatida skattfynd som hittats i Sverige under åren 2005–2017 och som omfattar minst fem mynt. Artikeln koncentrerar sig speciellt på fynden 2009–2012, då projektet *Ett plundrat kulturarv* pågick i länsstyrelsens på Gotland regi (Hellström & Östergren 2011). Projektet var framgångsrikt och resulterade i 13 nya skattfynd, varav de två mest intressanta presenteras översiktligt här.

Efterundersökningar med metall-detektor har även bedrivits på Öland under åren 2008–2010, när Jan-Henrik Fallgren genomförde ett större efterundersökningsprojekt som hette *Platsbestämning av öländska vikingatida och medeltida mynt* (Fallgren et al. 2010). Det resulterade i två nya vikingatida skattfynd varav den större, Skedstadsskatten, presenteras här. Skedstadsskatten är Ölands rikaste senvikingatida myntskatt.

Uppgifterna baserar sig på Kenneth Jonssons databas på Numismatiska forskningsgruppen vid Stockholms universitet. Skattfynden från åren 2018–2020 tas inte upp här, eftersom alla fyndplatserna ännu inte är färdigundersökta. Det finns även åtta mindre fynd, innehållande 2–4 mynt vardera, som inte är med i tabellerna. I ett flertal fall skulle ytterligare metalldetektorundersökningar behövas för att kunna avgöra om det rör sig om lösfynd eller skattfynd.

Under åren 2005–2017 har man även påträffat vikingatida gravfynd från tre platser i Uppland, Västergötland samt Östergötland. Totalt rör det sig om 14 mynt från vikingatida grav-

1. *Bull-and-horseman jital* (Tye 1995, nr 14) från Skedstadsskatten, Öland, präglad cirka 980–1000 (Gert Rispling muntlig information). Myntet visar en vilande vattenbuffel och en ryttare med en lans i höger hand. Texten "Shri Samanta Deva" betyder universal gud och är skriven på devanagari. Myntet har försetts med en ring för att kunna hängas upp som smycke eller sys fast i kläderna. Förstorad.

FOTO: KENNETH JONSSON.

kontexter. De gotländska skatterna omfattar 12227 mynt från 23 skatter (*tabell 1*), medan skatter från andra landskap än Gotland omfattar 2952 mynt från åtta skatter (*tabell 2*).

Inom parentes kan nämnas att *Nordisk Numismatisk Årsskrift* sedan 1936 har varit den viktigaste enskilda publikationen för forskare, när man sökt uppgifter om fyndmynt i Sverige och i de andra nordiska länderna. Där har bland annat Kungl. Myntkabinetets avslutade fyndärenden presenterats år för år. Även sådana fynd som fyndfördelats till andra museer än Kungl. Myntkabinetet, till exempel Fornsalen – Gotlands museum, har tagits upp i Kungl. Myntkabinetets presentationer.

Den sista NNÄ-utgåvan där de svenska fynden publicerades kom ut 2008 (NNÄ 2003–2005). Monica Golabiewskis fyndberättelse där täcker åren 1999–2003 (Golabiewski 2008:269–289). Redaktionskommittén beslutade 2014 att NNÄ inte längre kunde publiceras årligen. I stället startades en ny serie. Efter den ovannämnda har NNÄ utkommit med en volym år 2014 (Ny serie, 1), där inga nya myntfynd presenteras. Ytterligare en volym har utkommit i år (Ny serie, 2), ett mycket

intressant temanummer som handlar om efterpräglingar.

Ekonomiska museet – Kungliga myntkabinetet upprätthåller ett nationellt myntfyndsregister. Men avslutade fyndärenden publiceras inte längre samlat, vilket har gjort det svårare att få kännedom om nya myntfynd.

Skattfyndsprojekt på Gotland – tillväxt av vikingatida fyndmynt

I Skandinavien har Gotland spelat rollen som pionjär för att med metall-detektor efterundersöka kända vikingatida skattfyndsplatser. Det var på Gotland det så kallade skattfyndsprojektet (vid Riksantikvarieämbetets Gotlandsundersökningar, förkortat RAGU) startade 1977 under ledning av Majvor Östergren och avslutades i princip 1991. Syftet med projektet var att med hjälp av metall-detektor bland annat tillvarata rester av silverskatter från vikingatid och medeltid, som fortfarande finns kvar på de gamla skattfyndsplatserna. Vidare har man undersökt myntfyndens deponeringskontext och koppling till samtida bebyggelse (Östergren 1986, 1989, 2004). I början var projektet även ett metodiskt försök med den

2. Fyndet från Stale i Rone i gipspreparat.

FOTO: CHRISTOPH KILGER.

då nymodiga metalldetektorn. I samband med skattfyndsprojektet har man även hittat nya skatter, i genomsnitt en eller två per år.

De vikingatida silverskatterna funna på Gotland utgör två tredjedelar av alla vikingatida skatter påträffade i Sverige.¹ De rika silverskatterna lockade tyvärr redan då, och lockar även i dag, plundrare från Sverige och från utlandet. På Gotland fanns metalldetektorer i privat användning redan på 1970-talet. Enligt RAGU: s beräkningar fanns det i början av 1980-talet omkring 200 metalldetektorer i användning på ön. Dessutom hade många gotlandsturister en metalldetektor med sig (Hellqvist & Östergren 2011: bilaga 2:1). På Gotland är de plundrade fornlämningarna i huvudsak gårdsplatser och begravningsplatser, där silverföremål och vikingatida silvermynt oftast påträffas (Hellqvist & Östergren 2011:3, bilagorna 2 och 7).

Under åren 2009–2012 pågick projektet 'Ett plundrat kulturarv' i länsstyrelsens på Gotland regi (Hellström & Östergren 2011). I projektet gjordes undersökningar med metall-detektor på totalt 120 fyndplatser. Syftet var att få mer information om de mest akut hotade fornlämningarna och omfattningen av de plundringar som de hade utsatts för. Man ville även förbättra samarbetet mellan olika aktörer så att man tillsammans skulle kunna upptäcka och hin-

dra plundringar framöver. Syftet var även att sprida information till olika myndigheter och till allmänheten. I samband med projektet fann man totalt 13 nya vikingatida skatter. Det finns även fem mindre fynd från åren 2009–2012 (som vardera omfattar 2–7 mynt) som troligen är lösfynd.

Tack vare metalldetektorundersökningarna under senare år har fyndtillväxten ökat avsevärt i Sverige, framförallt på Gotland, men de flesta silverskatterna har ändå hittats av jordbrukare av en slump, i samband med jordbruksarbete som plöjning eller dikesgrävning.

Utöver Gotland och Öland har ett antal efterundersökningar med metalldetektor gjorts i andra landskap. Man har hittat fem nya vikingatida skatter på fastlandet under åren 2005–2017, varav två är publicerade i sin helhet: skatten som hittades 2007 i Hellerö, Tjust socken, Småland, *tpq* 1035 (Palm et al. 2008:17–31) samt skatten som förmodligen kommer från Alunda socken, Uppland (Gunnarsson 2011:27–36). Digitaliseringen av gammalt och nytt myntmaterial pågår vid Numismatiska forskningsgruppen, Stockholms universitet.

Nya skattfynd från Öland

Även Öland har drabbats hårt av plundringar. Efterundersökningar med metalldetektor har även bedrivits där under åren 2008–2010, när Jan-Henrik Fallgren hade ett större efterundersök-

ningsprojekt kallat 'Platsbestämning av öländska vikingatida och medeltida mynt'. Innan skattfyndsprojektet startades hade man inte hittat en ny skatt på ön på nästan ett halvsekel. Förutom fyndplatserna för vikingatida och medeltida mynt har även några platser med äldre husgrunder från tiden 200–700 e.Kr. undersökts, eftersom vikingatida och medeltida fynd ofta framkommer i närheten av sådana.

Tack vare skattfyndsprojektet hittades två nya vikingatida skatter på Öland år 2009: skatten från Stora Haglunda, Alböke socken, *tpq* 1023 (ännu inte publicerad) samt skatten från Skedstad, Bredsättra socken, *tpq* 1029 (preliminärt publicerad av E. Jonsson 2013). Dessutom hittades en skatt vid en arkeologisk undersökning i Björnhovda i Torslunda socken år 2011, utanför skattfyndsprojektet (Lindeberg & Risplund 2012:22–33).

Den öländska Skedstadsskatten är den största med västerländska mynt på Öland. Fyndplatsen Skedstad ligger i Bredsättra socken på östra Öland, cirka sex kilometer sydost om Köpingsvik. Det första myntet i skatten hittades av lantbrukaren Marie Jonsson i maj 2009, när hon var ute på sin åker för att inspektera majs. Arkeologerna Mats Blohmé och Jan-Henrik Fallgren utförde arkeologiska undersökningar i närheten av hennes bostad samma sommar. När arkeologerna fick se myntet tog länsstyrelsen i Kalmar län ett beslut att området kring fyndet omgående skulle undersökas med metalldetektor.

Undersökningarna ledde till upptäckten av Ölands rikaste senvikingatida myntskatt. Sommaren 2009 hittades 1 146 silvermynt (med en sammanlagd vikt av 1 595 gram) samt 112 gram icke monetärt silver. År 2010 påträffades ytterligare 43 mynt som hör till skatten. Utöver det indiska myntet – ett unikt fynd i Skandinavien när det upptäcktes (*fig. 1*) – innehåller skatten även ett mycket sällsynt och tidigt mynt från Norge, präglat för Olav Haraldsson (1015–1030), det senare norska nationalhelgonet Olav den helige (Gunnarsson 2012:8–13).

Tpq	Socken	Fyndort	Mynt tot.	Länder	Fyndår	Samling
921	Visby	Kvarteret Sergeanten	14	A Vb	2015	GM
935	Burs	Vanges	186	A Vb	2005	KMK
991	Gerum	Hägvalds	310	A T	2008	KMK
955	Stånga	Tjängvide	68	A Ae Kz Vb	2008	KMK
958	Vamlingbo	Bonsarve	38	A Vb	2009	KMK
960	Sundre	Västergårde	1378	A Kz Vb By	2006	KMK
979	Bro	Kvie	105	A Vb E	2010	KMK
997	Hogrån	Stora Enbjänne	237	A	2010	KMK
1009	Burs	Kålmans	70	A T Bö E Sk	2011	KMK
1014	Tingstäde	Träskvälder	37	A T E Sv	2012	GM
1017	Bunge	Ducker	79	A Vb T E Ir Sk Sv	2007	KMK
1017	Linde	Hässelby	12	E	2008	KMK
1020	Vallstena	Lilla Gudings	100	A T E	2009	KMK
1027	Grötlingbo	Roes	20	T E	2009	KMK
1027	Grötlingbo	Frigsarve	173	A T Bö E	2010	GM
1036	Rone	Stale	10	T Sk	2012	?
1039	Lärbro	Hägvide	8	T E	2017	GM
1046	Bunge	Hultungs	6	T	2007	KMK
1050	Rone	Stale	6370	A T Bö U E Ir Sk D Sv	2012	?
1060	Alva	Gandarve	2219	A G It Bo U E Ir Sk D Sv	2009	KMK
1131	Eskelhem	Övide	712	A F T Bö E Ir Sk D No Sv	2012	GM
?	Linde	Hässelby	65	A	2009	KMK
?	Hogrån	Stora Enbjänne	10	A	2008	KMK

Tabell 1. Nya vikingatida skattfynd från Gotland 2005–2017 med fler än 5 mynt.

Märkvärdigt är även att skatten omfattar minst 43 mynt präglade i Sigtuna, kungens stad vid Mälaren. Detta är en ovanligt stor andel, speciellt om man tar hänsyn till andelen stampidentiska exemplar (Bo Gunnarsson under bearbetning). Skattens slutår 1029 ges av ett engelskt mynt (Knut den store 1016–1035, *Short Cross* typ präglat i Lincoln av myntmästare Colgrim). Skattens yngsta tyska mynt är en *pfennig* präglad i Köln för ärkebiskopen Pilgrim och kejsar Konrad II 1027–1036 (Häv. 222).

Myntskatten hittades på motsatta sidan av åkern jämfört med de tidigare kända resterna av en järnåldersgård, daterad till yngre romersk järnålder (0–400) och folkvandringstid (400–550). Gårdsplatsen har troligen senare flyttat till det område som undersöktes 2009–2010. Från metalldetektorundersökningarna dominerar de vikingatida fynden, men det förekommer även tidigmedeltida och några folkvandringstida fynd,

bland annat ett fragment av ett blybleck med en religiös latinsk inskrift med runor som dateras till 1100-talet eller något senare. Bronsklipp och bronsmältor visar att det har funnits metallverkstäder på platsen. Familjegårdarna var basen för det vikingatida jordbruket och handeln. Exklusiva fynd från olika tidsperioder antyder att det rör sig om en stormansgård.

Trots att skatten enligt öländska förhållanden är ovanligt stor är ackumuleringstiden kort. Skatten utgjorde en stor förmögenhet som troligen har samlats ihop under cirka 20–30 år. De äldsta mynten har sannolikt förvärvats tidigast på 990-talet och de yngsta har lagts ner i slutet av 1020-talet.

Två spännande skattfynd från Gotland 2012: Stale och Övide

Året 2012 var ovanligt lyckosamt vad gäller nya vikingatida skattfynd. I samband med projektet 'Plundrat kulturarv' hittades två nya skattfynd

på Gotland som är ovanligt intressanta och belyser olika delfrågor kring det vikingatida skattfyndsmaterialet: Staleskatten från Rone socken med *tpq* cirka 1050 hittades intakt och Övideskatten från Eskelhem socken, *tpq* 1131, som är ovanligt sen. Mynten i Staleskatten är tills vidare opublicerade. Övideskatten är delvis publicerad av Kenneth Jonsson (2014).

Den jättelika Staleskatten hittades intakt med hjälp av metalldetektor i april 2012. Skatten omfattar totalt 6370 mynt varav omkring 5000 är tyska. Skatten paketerades i gips och grävdes senare ut i ett laboratorium i Visby (fig. 2). Utgrävningen ägde rum i november 2012 till mitten av januari 2013. Mynten mättes in, togs upp och en del kunde bestämmas översiktligt, och en konservator har undersökt konserveringsbehoven. I nästa steg är det meningen att alla mynten blir rengjorda, fotograferade och bestämda (Rapport Arendus 2013:1).

Tpq	Landskap	Socken	Fyndort	Mynt tot.	Länder	Fyndår	Sam
843	Uppland	Odensala	Sundveda	483	Ss A Kz K	2008	KMK
860	Öland	Torslunda	Björnhovda	29	A Kz	2011	?
935	Uppland	Vallentuna	Molnby	163	A Vb	2016	KMK
937	Blekinge	Torhamn	Öppenskar	745	A Nd	2014	BILM
1023	Öland	Alböke	Stora Haglunda	319	A Vb T E Ir Sk D Sv	2009	KMK
1024	Uppland	Alunda?	?	15	T E	2010	Privat
1029	Öland	Bredsättra	Skedstad	1146	A In T It E Sk No Sv	2009	KMK
1035	Småland	Västra Ed	Hellerö	52	A T E D Sv	2007	KMK

Tabell 2. Nya vikingatida skattfynd från andra landskap än Gotland 2005–2017 med fler än 5 mynt.^{2,3}

Intakta skatter påträffas mycket sällan. I Sverige har man bara två exempel sedan tidigare, där man har hittat en intakt vikingatida skatt som kunnat undersökas lager för lager: skatten från Häffinds, Burs socken, Gotland, *tpq* 934/35 (Brisholm & Rispling 1986) samt skatten från Stumle, Alva socken, Gotland, *tpq* 1059 (K. Jonsson & Östergren 1990).

I de fall då en skatt framkommer intakt har man förutsättningar att konkret analysera hur mynten har förvärvats och använts. Stumleskatten vittnar om att även på Gotland (som var ett av vikingatidens handelscentrum, där storbönder över hela ön bedrev internationell handel) var det svårt att leva bara på handeln. Stumleskattens sammansättning avslöjar en handelsmans aktiviteter årtiondena före cirka 1060 och visar att större handelsfärder inte gjordes varje år utan med flera års mellanrum. Tack vare Staleskatten kan man i framtiden få en ännu bättre bild av de handelskontakter som utmärkte Gotland under vikingatiden under årtiondena före 1050.

Silverskatten från Övide i Eskelhems socken hittades i juli 2012. Fyndet kom i dagen när jordbrukaren såg två silvermynt samt en silvernål liggande på en bruksväg som löper genom en hage. Markägaren undersökte platsen närmare och hittade ett söndertrasat kopparkärl samt ett stort antal silvermynt och bitsilver. Metall-detektorundersökningen genomfördes i augusti 2012 under fem dagar. Man kunde konstatera att skatten troligen hade forslats till platsen i samband med vägförbättringsarbete.

Samtliga fynd låg utmed vägen, längs en omkring 65 meter lång sträcka. Jordmassorna hade hämtats från en mindre bruksväg i närheten av fyndplatsen. Fyndspridningen talar för att samtliga fynd troligen har legat i bronskärlet. Efter undersökningen kunde man konstatera att Övideskatten innehåller sammanlagt 712 silvermynt och cirka 80 andra silverföremål, främst bitsilver.

Övideskatten har *tpq* 1131 och den är således den näst yngsta skatten av vikingatidskaraktär (skatter som innehåller mynt från en mängd olika områden) på Gotland. Den har samlats in under cirka fyra generationer och visar bland annat förhållandena på Gotland kort tid innan den lokala myntningen inleddes där (K. Jonsson 2014).

Numismatiskt sett slutar Gotlands vikingatid med skatten som är nedlagd efter 1143 i Burge i Lummelunda socken (Hatz 2001). Skatterna från Burge och Övide utgör den viktigaste utgångspunkten, när man analyserar början av den egna myntningen på Gotland (cirka 1150). Skatterna bekräftar även Rysslands växande betydelse i den gotländska transitohandeln. Silverimport från Ryssland i form av tackor eller kakor, bland annat grivnor, inleddes sannolikt cirka 1130. Burgefyndet väger totalt över 10 kg och innehåller 56 hela samt delar av grivnor och kakor av Kamasilver. I Övideskatten finns delade kakor av Kamasilver samt en avklippat del av en grivna och vikt-mässigt utgör de en stor del av skatten. Efter omkring 1130 dominerades importen till Gotland således

av silver från Ryssland (K. Jonsson 2014:557–558).

Noter

¹ I dag känner man till cirka 260 000 vikingatida mynt funna i Sverige (K. Jonsson 2015:54).

² Länder representerade i skatterna: Ss=Sasanid, A=Arabisk, Ae=Arabisk efterprägling, Kz=Khazarisk efterprägling, Vb=Volgabulgarisk efterprägling, By=Bysantinsk, In=Indisk, K=Karolingisk, F=Fransk, T=Tysk, It=Italiensk, Bö=Böhmisk, U=Ungersk, E=Engelsk, Ir=Irländsk, Nd=Nordisk, Sk=Skandinavisk efterprägling, D=Dansk, No=Norsk, Sv=Svensk.

³ Samling: KMK=Kungl. Myntkabinettet, GM=Gotlands museum.

Referenser

- Brisholm, K. & Rispling, G. 1986. Gotländsk myntfynd utgrävt i örört skick. *Svensk Numismatisk Tidskrift* 1986:1, 4–7.
- Fallgren, J.-H., Blohmé, M. & Bäckström, Y. 2010. *Internationella kontakter – en vikingatida myntskatt från mellersta Öland. Rapport* 2010:1. Länsstyrelsen i Kalmar län. [Oppublicerad].
- Golabiewski Lannby, M. 2008. Kungl. Myntkabinettets fyndberättelse för åren 1999–2003. *Nordisk Numismatisk Årsskrift* 2003–2005, 269–289.
- Gunnarsson, B. 2011. Samling blev fynd! Ett vikingatida depåfynd från Uppland. B. Thelin & M. Wijk (red.) *Moneta* 5. *Meddelanden från Skånes numismatiska förening*. Malmö, 27–36.
- Gunnarsson, B. 2012. Ytterligare ett Olav Haraldssonmynt. *Nordisk Numismatisk Unions Medlemsblad* 2012:1, 8–13.
- Hatz, G. 2001. Die deutschen Münzen des Fundes von Burge I, Ksp. Lummelunda, Gotland (*tpq* 1143). Ein Beitrag zur Ostfälischen Münzgeschichte.

Commentationes de Nummis Saeculorum IX–XI. In Suecia Repertis. Nova Series 16. Stockholm.

Hellqvist, M.-L & Östergren, M. 2011. *Ett plundrat kulturarv. Att motverka och förebygga plundring av fornlämningar.* Rapport 30 november 2011. Länsstyrelsen i Gotlands län. [Opublicerad.]

Jonsson, E. 2013. *En rik handelsmans silverskatt.* Kungl. Myntkabinetet, Stockholm.

Jonsson, K. 2014. Chapter 24. The English element in the 2012 Övide hoard, Eskelhem par., Gotland. R. Naismith, M. Allen och E. Screen (reds.) *Early medieval monetary history. Studies in memory of Mark Blackburn. Studies in Early medieval Britain and Ireland.* Dorchester, 545–569.

— 2015. Viking-Age coins found in Sweden. *Small things, wide horizons. Studies in honour of Birgitta Härdh.* L. Larsson, F. Ekengren, B. Helgesson och B. Söderberg (reds.) Oxford, 51–57.

Jonsson, K. & Östergren, M. 1990. The Stumle hoard – an insight into the affairs of a Gotlandic farm. K. Jonsson & B. Malmer (red.) *Sigtuna Papers: proceedings of the sigtuna Symposium on Viking-Age coinage 1–4 June 1989.* (Comm. NS 6). Stockholm, 145–158.

Lindeberg, M. & Rispling, G. 2012. Björnhovdaskatten – en tidig silverskatt från Öland. *Myntstudier* 2:22–33.

Palm, V., Nilsson, N. & Jonsson, K. 2008. Hellerö – ytterligare en silverskatt från Tjust, Småland. *Myntstudier* 3:17–31.

Staledepån. Sammanfattande rapport av undersökningsarbetet fram till januari 2013. *Rapport Arendus* 2013:1.

Tye, R. 1995. *Jitals. A Catalogue and Account of the Coin Denomination of Daily Use in Medieval Afghanistan and North West India.* Isle of South Uist.

Östergren, M. 1986. Silverskatter och boningshus. Skattfyndprojektet 1. En studie av gården Gannarve i Hall sn, Gotland. Riksantikvarieämbetets Gotlandsundersökningar/RAGU *Arkeologiska skrifter* 1. Visby.

— 1989. Mellan stengrund och stenhus. Gotlands vikingatida silverskatter som boplatssindikation. *Theses and papers in archaeology* 2. Visby.

— 2004. *Under plogen. Mallgårds i Levide sn. En studie inom ramen för forskningsprojektet "Fornlämningar i odlingslandskapet"*. Visby.

Nero (54–68). Rom. Aureus år 64 eller 65. Åtsida. Guld. Diameter 19 mm.

FOTO: ROMA NUMISMATICS LTD.

AUREUS MED VESUVIUSPATINA

ÅR 1876 PÅTRÄFFADES resterna av en stor romersk villa vid Boscoreale på den sydöstra sluttningen av Vesuvius nära Neapel. Vid vulkanens utbrott den 24 augusti år 79 begravdes ju de näraliggande städerna Pompeji och Herculaneum av aska och lava. Villa della Pisanella, som den kommit att kallas, var en stor lantgård tillhörig en välbärgad romersk medborgare, möjligen bankiren Lucius Caecilius Iucundus från Pompeji.

Vid fortsatta utgrävningar år 1895 hittade man en betydande skattgömma i ett rum i villan som var avsett

för pressning av vindruvor. I en låda fanns, förutom 102 föremål av silver, en läderpåse innehållande inte mindre än ett tusental romerska guldmynt, aurei. Slutmynten är mycket riktigt präglade år 79, vilket bekräftar att skatten nerlagts i all hast innan lantgårdens ägare flydde undan vulkanens aska och eld.

De allra flesta silverföremålen ur skatten fördes illegalt ut ur Italien och såldes till baron Edmond de Rothschild, som i sin tur donerade dem till Louvren i Paris år 1896. Mynten blev tyvärr aldrig föremål för någon utförlig förteckning, men numismatikerna har identifierat dem på den speciella patina, som aurei ur skatten uppvisar. Den intensiva hetan och de vulkaniska gaserna från utbrottet framkallade nämligen en rödaktigt skimrande patina, som är speciellt uppskattad av samlare av romerska guldmynt i dag.

Som exempel avbildas här åtsidan till ett vackert exemplar av en aureus från Neros regering präglad år 64 eller 65 i Rom. Myntet klubbades på *Roma Numismatics Ltd:s* auktion XX den 29 oktober 2020 (lot 495). Det har tidigare bland annat sålts av Spink & Son i London år 1979 och då försetts med ett brev som indikerade kopplingen till fyndet från Boscoreale.

BHn

Svenska Numismatiska Föreningen
Swedish Numismatic Society

Svenska Numismatiska Föreningens hemsida www.numismatik.se

Hemsidan handhas av SNF:s webbansvarige Lennart Castenhag. Här finns nyheter såsom litteraturtips, föreningens kommande aktiviteter, SNT sedan 1972 i pdf-format: numismatik.se/2publikationer/

SNT:s författar- och artikelregister:
numismatik.se/2publikationer/SNT_register_till_2020.pdf

Numismatiska artiklar utöver dem som publiceras i SNT. Se också exemplen på falska mynt: numismatik.se/2falska/

Hemsidan uppdateras så gott som dagligen.
Tillsammans kompletterar hemsidan och SNT varandra.

e-post: webmaster@numismatik.se

Ett gotländskt vikingatida fynd och ett mynt som blev souvenir

Av Bo Gunnarsson

Oktober 1936

Morgonen var grå och kylslagen, hösten gjorde sig påmind. Inne i stugan i Lokrume spred sig doften av det nykokta kaffet och värmen från vedspisen började så sakta tränga ut nattkylan. Samtalsämnet mellan Henning och hans fru Eva var även denna morgon den snart förestående flytten till det nya huset i Martebo. Här skulle det äntligen finnas ett garage för åkeriets lilla lastbil. Den tidiga frukosten var avklarad. Lunchsmörgåsarna var väl inslagna i smörgåspapper och låg redan packade i den slitna unikaboxen. Termosen fylldes med starkt kaffe och Henning lyfte på locket till bleckplåtasken för att se om det fanns tillräckligt med sockerbitar för dagen. Arbetsdagen kunde börja. Han lämnade stugvärmen för att sätta sig i sin lastbil. Proceduren att starta den var väl invand och snart skulle den rulla österut via Tingstäde träsk och sedan mot Othem och ännu ett dagsverke vid vägbygget och grustaget vid Kviende. Turen på den bitvis gropiga vägen tog dryga halvtimmen och när han kom fram till grustakten var hans sex kollegor redan på plats, redo att börja lasta dagens första lass. Det var ett drygt arbete att skyffla grus på flaket och trots att lastbilen inte var så stor tog det sin tid att fylla det. Så var flaket fullt, det var dags att köra iväg och arbetarna kunde få en stunds välförtjänt vila innan de skulle klättra upp bland grusmassorna för att förbereda nästa lass.

När Henning kommer tillbaka och svänger in mot grustaget ser han på avstånd att arbetarna står samlade och några sitter på huk på marken.

Kung Æthelreds mynt från Exeter.

FOTO: FÖRFATTAREN. FÖRSTORAT.

Han befarar det värsta, något har hänt. Tanken svindlar, är det ett ras och ligger någon stackare begravd i rasmassorna? Han hinner knappt stanna innan han öppnar dörren, kastar sig ur lastbilen och springer bort mot kollegorna. Nej, det är ingen skadad, det är något annat som försiggår. När han kommer fram ser han en krossad lerkruka och runt den ligger glimmande silversmycken och mynt. En silverskatt, dold sedan vikingatiden, hade åter mött dagen!

Det nytillkomna myntet

Detaljinformation om det nya myntet som tillräknas fyndet Kviende, Othem:

Regent:	Æthelred II
Typ:	Helmet
Åtsida:	+ÆDEL RÆD REX ANG
Frånsida:	+MANNA MO EX.
Vikt:	0,95 g
Diam.:	18,1 mm
Stampst.:	90°
Täljor:	1/8
Böjd:	2 ggr
Övrigt:	Spricka

85 år senare ...

En eftermiddag blev jag kontaktad av Kjell Norman, en av många trevliga samlarkollegor. Han undrade om jag kunde bestämma ett mynt som han trodde var vikingatida. Frågan hade han i sin tur fått av en god vän. Mitt svar kunde inte bli annat än – självklart! Det är alltid intressant att få undersöka ett numismatiskt objekt och i synnerhet nu, om Kjells antagande var korrekt. Bilder på myntet kom samma dag och mycket riktigt kunde jag bekräfta att det var ett vikingatida mynt, ett anglosaxiskt från kung Æthelred II:s regering 978–1016. Myntet var av en typ som går under benämningen Helmet och präglades under en period på cirka sex år mellan 1003 och 1009. På myntets frånsida gick det att läsa myntmästarnamnet Manna och att det var präglat vid Exeter, en ort belägen på Englands sydkust cirka 280 kilometer väster om London.

Myntet hade böjts och silvret hade testats genom att man hade gjort täljmärken i det med en kniv. Det gick inte att lura en viking med dåligt silver inte! Visst var myntet trevligt

men ännu intressantare skulle det bli när jag fick höra att det var funnet på Gotland för länge sedan. Genast kom frågorna: var kan det ha hittats och av vem och när? Kjell lovade att fråga ägaren om det fanns någon information som kunde ge ledtrådar. Det gick ett par veckor och jag kontaktade Kjell på nytt. Han svarade med att han hade pratat med ägaren och att jag var välkommen att ringa honom. Jag tvekade inte, utan samma kväll kontaktade jag Anders Källgren. Det mynnade ut i ett långt och trevligt telefonsamtal där han berättade att hans farfar hade varit med och hittat myntet. Han visste inte var, men hade en aning om att det skulle ha varit omkring 1937. Hans farfar hade bott i Martebo i Stenkyrka socken och där drivit ett litet åkeri med sin lastbil.

Skulle ledtrådarna räcka? Det troliga årtalet för fyndet, att myntet hittats i samband med grävarbete i en gruståkt och dessutom att det knappast kunde ha varit allt för långt från Martebo. Trots att dagen hade övergått i kväll var jag tvungen att ringa Kenneth Jonsson¹ för att även intressera honom att nysta i ledtrådarna. När klockan just skulle slå tio på kvällen ringer Kenneth tillbaka och säger att han diskuterat möjliga fyndplatser med Majvor Östergren² på Gotland och att hon kommit fram till att det inte kan vara något annat än fyndet som gjordes i Kviende, Othems socken 1936. Snabbt tar jag fram min Stenberger, *Die Schatzfunde Gotlands der Wikingerzeit*³ ur bokhyllan och börjar leta efter fyndet.

Fyndet

Jag hittar en beskrivning av fyndet under fyndnummer 417. Stenberger skriver att fyndplatsen var ett grustag beläget 250 meter väst om landsvägen Othem–Slite, 620 meter syd om Kviende och 250 meter nordnordost om File. Via Lantmäteriets hemsida och *Rikets allmänna kartverks arkiv* hittar jag den ekonomiska kartan från 1941. Med måttangivelserna från Stenberger går det att lokalisera platsen på kartan och konstatera att grustaget är markerat.

Grustaget där fyndet gjordes finns utmärkt på den ekonomiska kartan från 1941, på bilden markerad med blå oval. Bilden som kommer från *Rikets allmänna kartverks arkiv* är bildbehandlad och kompletterad av författaren.

Givetvis blev det intressant att försöka hitta ytterligare information om fyndet, oktoberdagen -36. Stenberger hade noterat en referens till Gotlands Allehanda och via Riksarkivet/Landsarkivet i Visby fick jag tillgång till notisen som var införd i tidningen torsdagen den 15/10 1936.⁴ Man kan läsa att två fynd gjordes samma vecka, ett i Stora Vellinge, Buttle,⁵ på måndagen och det i Kviende, Othem två dagar senare. När det gäller fyndet i Kviende läser man: "*Amanuensen Bohrn, som i sällskap med dr Kurt Bergström ... som igår på ort och ställe tillvaratog fyndet i Othem*". Dessutom står det att de båda fynden skulle ställas ut i Fornsalen redan på söndagen samma vecka som de gjordes. Man kan inte anmärka på att de var långsamma i sin hantering!

I samband med inventeringen av fyndet författade Bohrn en bilaga om fyndomständigheterna och arbetet när man tog tillvara skatten. Hos Thunmark-Nylén (2000, 569) finns den återgiven och där man bland annat kan läsa:

F vid gruståkt för vägbygge 1936. Besiktning företogs av E. Bohrn, varvid jorden sållades. De flesta föremålen hade insamlats av arbet-

arna. Skatten torde emellertid vara ofullständigt tillvaratagen, eftersom endast hälften av den kruka, vari skatten förvarats, påträffades ... Delar av skatten torde före upptäckten ha följt med ut på den väg, där gruset skulle användas till fyllning ...

E. Bohrn 1936-10-21. Bil. t. Inv.

Enligt beskrivningen så ligger förmodligen rester av fyndet i fyllnadsmassorna till den väg som byggdes. Vilken vägsträcka det handlar om har jag dock inte lyckats lista ut!

Däremot, märkligt nog, skriver Stenberger att: "Eftersom arbetarnas insamling av skatten utfördes med försiktighet är det troligt att den var helt säkrad" (förf. översättning). Bohrns beskrivning bör ju vara den rätta då han personligen var med och tog tillvara fyndet. Någonstans har informationen förvanskats när Stenberger gjorde sin beskrivning av fyndet 1947. I vilket fall som helst så har i varje fall ett mynt bevisligen kommit på avvägar men nu hittat tillbaka till sin forna proveniens!

Skattens sammansättning

Silverskatten hade placerats i en lekruka som grävts ner på ungefär 40 cm djup. I det nästan två kilo tunga⁶ fyndet fanns det fem kraftiga armbyglar, delar av spännan i filigranteknik, en torshammare, fragment av smyckesbrakteatar, delar av smycken m.m. och dessutom 518 mynt.⁷ Den största andelen av mynten var arabiska (237 st) men här fanns även tyska, bysantinska, irländska, ett danskt mynt och tre svenska från tiden för Olof Skötkonung. Från England anger Stenberger att det fanns 207 mynt. Senare forskning av Brita Malmer⁸ har visat att det bland dessa fanns flera skandinaviska imitationer av engelska mynt. De skandinaviska imitationerna har haft de engelska som förebild men är i huvudsak präglade i Lund och Sigtuna. Många av dessa är så lika sina förebilder att de lätt kan tas som engelska. Totalt har Malmer registrerat 24 angloskandinaviska imitationer i fyndet, inklusive de som Stenberger tar upp som svenska.⁹ Fyndet innehöll även en relativt ovanlig imitation

av ett bysantinskt mynt.¹⁰ Det yngsta myntet i skatten, som är engelskt och präglat i Knut den stores¹¹ namn, visar att den tidigast kan ha grävts ner med sin lerkruka år 1029.¹² Fyndet har inventarienummer SHM 21613.

Epilog

Numismatiken är fantastisk på många olika sätt. För vissa är samlandet och det perfekta exemplaret höjdpunkten och för andra är det att få vara ”numismatisk forensiker”, att få börja nysta i trådar som man inte vet om, eller vart de leder någonstans. Att få diskutera med likasinnade som också med begeistring tar sig an frågeställningarna. Det är lika glädjande att hitta resultat oavsett om de leder 1000 år tillbaka i tiden eller till en proveniens från förra århundradet!

Som många gånger med gamla fynd, hamnade en och annan ”souvenir” i fickan på upphittarna. För det mesta har de säkert fallit i glömska, i bästa fall kanske det finns någon liten ledtråd kvar i minnet hos någon anhörig. I det här fallet räckte ledtrådarna till för återfinna proveniensen till silverskatten i Kviende och att dessutom till att återskapa en historia, så sann som den kan bli 85 år senare, om hur ett av myntet hamnade i lastbilschauffören Henning Källgrens ficka den höstdag i oktober då skatten åter kom i dagens ljus efter att ha varit dold i mer än 900 år.

Tack

Jag vill passa på att tacka alla som på olika sätt bidragit till att myntet fått tillbaka sin proveniens. Då inte minst till mejlväxlingen och de trevliga telefonsamtalen med Anders Källgren och hans minne av sin farfars berättelser om fyndet. Dessutom att jag även fick telefonnumret till hans faster Birgitta Utas i Slite. Det var hon som berättade att flytten till huset med garaget i Martebo gick i december 1936 och vi kunde konstatera att Henning och hans familj vid tiden för fyndet fortfarande bodde i ett litet hus i Lokrume ungefär en mil söder därom. Jag vill också tacka Riksarkivet/Landsarkivet i Visby för sin en-

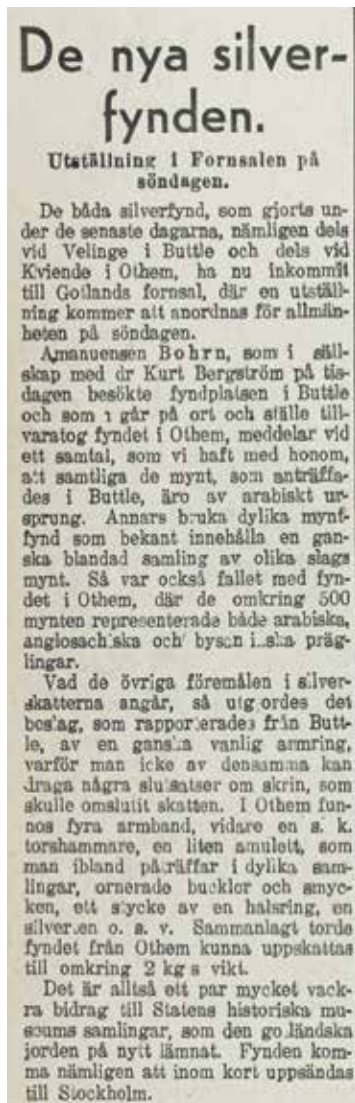
stående service med att leta upp tidsningsnotisen i Gotlands Allehanda, trots att datumet jag angav var fel, och att dessutom förmedla väderrapporten som visade att temperaturen på sin höjd kom upp till fem plusgrader den kyliga och händelserika oktoberdagen för 85 år sedan.

Noter

- 1 Professor emeritus vid Numismatiska Forskningsgruppen, Stockholms universitet.
- 2 Tidigare Landsantikvarie vid Gotlands Museum/Fornsal och har under många år verkat inom Riksantikvarieämbetets Gotlandsundersökningar, RAGU.
- 3 Stenberger 1947, 164, fynd 417.
- 4 Stenberger anger felaktigt att notisen var införd 14/10.
- 5 Stenberger 1947, fynd 83. Tillsammans med en arming innehöll fyndet 2673 arabiska mynt, det dittills största med arabiska mynt.
- 6 Den exakta vikten var enligt Stenberger 1935,69 g.
- 7 Uppgifterna om antalet mynt varierar: I NNÄ 1937 anges 519 mynt, Stenberger (1947), Jonsson (1986) och Thunmark-Nylén (2000) anger 518 mynt och i Malmer (1997) 517. Eftersom fyndet innehöll flera fragmentariska mynt kan en förklaring vara att några passats samman till ett och samma mynt.
- 8 Brita Malmer (1925–2013) var en av Sveriges mest meriterade forskare inom vikingatida numismatik, chef för Kungliga Myntkabinettet (1975–1979) och första innehavaren till professuren i numismatik.
- 9 Malmer 1997, 316–317.
- 10 Hammarberg, Malmer, & Zachrisson 1989, 79, fynd 125, nr 1021.
- 11 Knut den store var kung i England 1016–1035.
- 12 Jonsson 1986, 22, fynd G 128. Stenberger anger *tpq* (*terminus post quem*, tidigast möjliga nedläggningsår) till ca 1050. Korrigerad *tpq* enligt Jonsson är 1029.

Litteratur

- Galster, G. (Red.). (1937). *Nordisk Numismatisk Årsskrift* 1937.
- Hammarberg, I., Malmer, B., & Zachrisson, T. (1989). *Byzantine Coins found in Sweden*. Stockholm (Comm. NS 2).
- Jonsson, K. (1986). *Viking-Age hoard and late Anglo-Saxon coins*. Stockholm.

Artikeln i Gotlands Allehanda 15/10 1936, dagen efter att: *Amanuensen Bohrn, som i sällskap med dr Kurt Bergström ... som igår på ort och ställe tillvaratog fyndet i Othem.*

FOTOT AV ARTIKELN HAR TILLHANDAHÅLLITS AV LANDSARKIVET I VISBY.

- Malmer, B. (1997). *The Anglo-Scandinavian Coinage c. 995–1020*. Stockholm (Comm. NS 9).
- Stenberger, M. (1947). *Die Schatzfunde Gotlands der Wikingerzeit II, Fundbeschreibung und Tafeln*. Lund: Kungl. Vitterhets Historie och Antikvitets Akademien.
- Thunmark-Nylén, L. (2000). *The Wikingerzeit Gotlands* (Vol. IV:2, Katalog). Stockholm.

Svenska Numismatiska Föreningens förtjänstmedalj i dammontering (för herrar i rakt band).

Silver, diameter 33 mm (8. storleken). Graverad av Léo Holmgren.

Frånsidan visar porträtten av föreningens tre stiftare August Wilhelm Stierstedt, Magnus Lagerberg och Carl Snoilsky med årtalet 1873 samt nedtill föreningens emblem, tre kronor ställda i en ring.

Randtext: SVENSKA NUMISMATISKA FÖRENINGEN OCH FÖR FÖRTJÄNSTER. FOTO: MGL.

BÄRTILLSTÅND FÖR SNF:S FÖRTJÄNSTMEDALJ TILL UNIFORM?

I FJOL KOM FRÅGAN om Svenska Numismatiska Föreningens förtjänstmedalj med kung Carl XVI Gustafs porträtt upp. Frågan väcktes från enskilt håll om huruvida föreningen skulle, i likhet med andra organisationer, ansöka om ett tillstånd för "att på ett tydligt sätt få medaljens status bekräftad och för att de som tar emot medaljen ska kunna bära denna till uniform direkt utan osäkerhet eller administrativt krångel" (cit. av). Varför kan man fråga sig, mottagarna av förtjänstmedaljen har ju alltid varit en civil person.

Denna belöningsmedalj, instiftad år 1976 med H.M. Konung Carl XVI Gustafs medgivande, räknas till de så kallade *halvofficiella* medaljer, vilka med H.M. Konungens tillstånd instiftats. Dessa har oftast kungens porträtt på åtsidan. Medaljen är en civil förtjänstmedalj, instiftad med H.M. Konungens gillande och delas ut för särskilda insatser inom numismatisk forskning, enligt beslut i hovprotokoll (26.2 1976). Svenska Numismatiska Föreningen har ingen anledning att begära *om ett tillstånd* att medaljen skulle få bäras till uni-

form, det ankommer på enskild person om han eller hon skulle vilja bära den *till uniform*.

Försvarsmakten håller på med en översyn av vad som hitintills har tillåtits att bäras till svensk militär uniform. (Och det är inte lite, allting från hembygdsmedaljer till regementens 'nedläggnings'-medaljer.) Det har genom åren blivit lite för många utmärkelser och nu stramar man helt enkelt upp bestämmelserna. Endast medaljer med koppling till politikområde och försvar kan framledes påräkna generellt tillstånd.

Svenska Numismatiska Föreningens förtjänstmedalj räknas som en *halvofficiell utmärkelse* och den har i denna kategori företräde framom andra utmärkelser genom att den har *konungens bild och kunglig krona*.

Läs mer här:

Medaljer utgivna 1873–1987. Fonder och stipendier. Stadgar. Svenska Numismatiska Föreningen. Smärre Skrifter 5, s. 32–33 nr 55. 1987.

Medaljen kommer med stöd av nu gällande riktlinjer för utmärkelser på uniform *inte* att medges generellt bärandetillstånd på Försvarsmaktens uniformer. Men medaljens värde och status bland bärbara utmärkelsetecken är bestående.

Tom C. Bergroth
Kungl. Maj:ts Orden

KONGRESS

FIDEM: XXXVI Kongress i Tokyo 2021

Det är nu slutgiltigt beslutat att FIDEM:s Kongress kommer att ske online för alla.

Utställningen skall vara på plats den 2 till 16 december 2021 och vara öppen för japanska besökare. En katalog kommer att tryckas.

För att få senast uppdaterad information kan man gå in på FIDEM:s respektive FIDEM Tokyo Kongressens hemsidor:

<http://fidem2020.tokyo/>

<https://www.fidem-medals.org>

Kerstin Östberg

SPARSKOR – skosparbössor från årtiondena kring förra sekelskiftet

Av Monica Golabiewski Lannby

Svenska, norska och danska ören samt en rysk kopek, alla från 1800-talets senare del. Vad förenar dessa mynt?

AV SMÅ SPARSKOR – skosparbössor – i keramik tillverkade från slutet av 1800-talet till början av 1900-talet har en och annan bevarats. De finns såväl glaserade som oglaserade, färgade och ofärgade. Modellerna utgår från samtidens damskor med halvhög klack och från spetsiga träskor.

Myntspringan, ett villkor för att de kan kallas sparsbössor, är placerad på ovansidan men ingen öppning finns för tömning. Bössorna är så välgjorda och fina att det gör ont att tänka på att de måste slås sönder för att få fram innehållet. Att pilla ut mynt ur myntspringan var svårt. Så vad skulle de annars användas till?

Vi vet inte hur många sparsbössor av den här typen som tillverkades och i vilken utsträckning de bevarats. De är kulturhistoriskt trevliga tidsdokument men är inte nämnda i vare sig *Sparsbössor* 1946 eller 1992.

Och hur kom man på en sån idé? Att göra sparsbössor som miniatyrskor? Var de avsedda som reklam eller annan gåva med tanke på den övertydliga stämpeln eller kanske hade en skofabrikant beställt dem. Svaret är nog det enklaste, att de ingick i respektive fabrikers sortiment för försäljning till hågade köpare.

Många sparsbösetyper med skilda figurteman och skiftande material såldes och användes ju flitigt vid den här tiden. Vanligast var spargrisar men även andra djur och bössor i mänsklig gestalt, sagofigurer och byggnader förekom. I slutet av 1800-talet blev de

1. Sparsko av lergods tillverkad hos Forssell & Sörlings Kakelfabrik i Gävle. Mått cirka: 130×45×65 mm. Privat ägo.

FIG. 1–3. FOTO: DANIEL GOLABIEWSKI.

2. På sparskons sula signerade fabriken med F & S. GEFLE. Även på klacken ses GEFLE, möjligen med F & S.

3. Myntavbildningarna visar låga valörer från främst Sverige men också från Norge, Danmark och Ryssland.

allt mer populära och utformningen allt viktigare. Småsparande skulle uppmuntras.

Forssell & Sörlings Kakelfabrik

Ett företag verksamt under 1800-talets slut var Forssell & Sörlings Kakelfabrik som låg invid Gustafsbro, då strax utanför Gävle, och kallades Västra fabriken. Fabriken tillverkade huvudsakligen vitglaserade kakelugnar, kakel och annat lergods under åren 1876–1893. Vid lantbruksmötet i Sundsvall år 1882 erhöll Forssell & Sörlings Kakelfabrik mötets fjärde pris, en större bronsmedalj, för sina fina kakelugnar.

I deras produktion ingick som vi ju vet också sparskor av lergods. Fig. 1–3. Just den här intill avbildade är svart, men samma modell med knäppning och rosett finns även helt ofärgad samt med brun glasyr. Myntavbildningarna är desamma men kan också vara täckta med vit glasyr. Kan-ske är de en senare variant. Fig. 4.

Runt myntspringan på ovansidan ses femton mynt avgjutna i lera, något förminskade, kopparfärgade och som det verkar alls inte slumpvis utvalda. Inte bara vårt eget land utan även våra närmaste nordiska grannländer har hedrats på sparskon. Fig. 3.

Det rör sig främst om de låga svenska valörerna 25 och 10 öre i silver samt 1 öre i brons. Fig. 5–8. På ett mynt, möjligen 25 öre, skymtar årtalet 188–. De är präglade under Oscar II åren 1874–1907, alltså efter 1873, då kronan infördes indelad i 100 öre. Årtalen är dolda utom på nämnda 25-öring och ett annat, där

4. Sparsko där myntavbildningarna är övertäckta med vit glasyr. Den finns både utan och med fabriksstämpeln F & s. GEFLE. Mått cirka: 130×40×65 mm. Privat ägo. FOTO: MGL.

1878 ses och tycks vara ett norskt bronsmynt om 1 öre utgivet för vår unionskung Oscar II. *Fig. 9*. Ett mynt ser ut att vara ett danskt 10-öre i silver utgivet från 1874 för Christian IX (1863–1906). *Fig. 10*. Vårt östra grannland, då Storfurstendömet Finland, representeras av en kopek präglad för storfursten, den ryske tsaren Alexander II (1855–1881). *Fig. 11*.

Forssell & Sörling signerade sina produkter på sparskons sula med F & s. GEFLE, instämplat. Även på klacken ses GEFLE och däröver möjligen F & s men osäkert. Det kan vara exemplarets numrering och eller formgivarens signatur.

Med ledning av fabriksstämpeln samt underlagen till sparskons mynt utgivna från mitten av 1870-talet kan sparskon dateras till i stort sett 1880-tal fram till 1891. Då bytte företaget nämligen namn till O. Forssells Kakel- och Fajansfabrik.

År 1893 gick företaget i konkurs och blev i stället Gefle Kakelfabrik.

Sparskor

I dragningslistan från ett utställningslotteri i Härnösand sommaren 1894 används benämningen sparsko som en av vinsterna. Varianter av samma sparskoidé men i annat material ser vi än i dag. Men de här var de första.

Exempel på mynt avbildade på sparskon

5–8. Sverige. Oscar II (1872–1907). 5. 25 öre 1876, båda sidor, silver. 6–7. Valörsidor av 10 öre 1876 och 1881, silver. 8. 1 öre 1877, brons.

9. Norge. Oscar II (1872–1905). 1 öre 1885, valörsida, brons.

10. Danmark. Christian IX (1863–1906). 10 öre, valörsida, silver.

11. Storfurstendömet Finland. Alexander II (1855–1881). 1 kopek, åtsida med tsar Alexanders monogram, koppar. 5–11. FOTON FRÅN INTERNET, OKÄNDA FOTOGRAFER.

nat fabriken 1874. Hans nya företag är mera känt under förkortningen Bo Fajans.

Idén om sparskor i någon form kan Boberg ha tagit med sig till Bo Fajans, men förverkligandet av en egen sådan sko kom i gång betydligt senare. Deras något större sparbössa imiterar en rödmålad, spetsig träsko med låg klack. Skon är upptill dekorerad med guldbronserat blommönster. *Fig. 12*. Den finns också omålad och oglaserad. Den har förstas en myntsprunga men är helt utan myntavbildningar motsvarande Forssell & Sörlings sparbössor. Inte heller denna sparsko har någon öppning för tömning, vilket ju var vanligt på äldre bössor av keramik.

Fabriksstämpeln under sulan med GEFLE (rak eller halvrund text) och däröver bokstaven B för Boberg användes fram till 1924. Sparbössan finns med i Bo Fajans priskuranter från 1910 och 1914. Formgivare från 1910 var Gösta Boberg.

Litteratur

Körberg, I. m.fl. *Sparbössor. Sparbössans historia under 2000 år*. 1992.

Rappe George, S. & Golabiewski Lanny, M.: *Sparbössor i ekonomi, som tradition och kulturbärande*. SNT 2014:8 s. 176–178.

Rehnberg, M.: *Sparbössor. Fataburen* 1946 s. 49–66.

Internet

www.signaturer.se/Sverige/gefle.htm
<http://precisensan.com/antikforum/showthread.php?34665-Gammal-Gefle-sko-som-sparb%F6ssa>

12. Sparsko som spetsig träsko. Märkt: B GEFLE = Bobergs Fajansfabrik AB. Mått cirka: 138×55×58 mm. Länsmuseet Gävleborg, ID XLM.42595. FOTO: DIGITALTMUSEUM.SE/021028618480/SPARBÖSSA.

Georg Friedrich Niehencks myntsamling

1759 ÅRS AUKTIONSKATALOG över Georg Friedrich Niehencks myntsamling är nu tillgänglig på nätet.

Under ett pågående mindre forskningsprojekt föll min uppmärksamhet på Georg Friedrich Niehenck (1680–1752). Den tyskfödde prästen var under många år kyrkoherde i Göteborgs tyska församling – och myntsamlare. Hans kabinett blev med tiden ett av de största i landet. Efter Niehencks död 1752 försökte man under flera år sälja dödsboet, bland annat till svenska myntkabinett, utan större framgång. Till slut, efter att vissa mynt avyttrats, såldes majoriteten av samlingen till en handlande som sålde den vidare på auktion i Hamburg den 29 oktober 1759.

En katalog över denna stora myntsamling upprättades inför auktionen av Albert Balemann, med den långa tyska titeln: *Münz-Cabinet, welches einen herrlichen Vorrath sowohl alter als neuer Münzen aus Gold, Silber, Erz, Zinn, Bley, Eisen und Papier in sich fasset, mit grossem Fleisse und nicht mindern Kosten aus allen Theilen von Europa, besonders Schweden gesammelt ist, und in Hamburg den 29 Octob. des Jahres 1759 öffentlich Verkauft werden sol.* Katalogen är på latin med en tyskspråkig introduktion, och innehåller tusentals intressanta beskrivningar av Niehencks många mynt, sedlar, polletter och medaljer. Dessa sträcker sig från antikens Rom till frihetstidens Sverige.

Denna intressanta katalog finns i dag bevarad i Kungliga biblioteket och Vitterhetsakademiens bibliotek. Tillgången till dessa samlingar är dock starkt begränsad i skrivande stund på grund av Covid-19 och även före pandemin behövdes självfallet både tid och medel att ta sig till Stockholm för att läsa den. Att införskaffa ett eget exemplar skulle kosta åtskilliga tusentals kronor. I stället har nu, för att tillgängliggöra den för både forskare och den intresserade allmänheten, har Kungliga bibliotekets ex-

emplar av katalogen digitaliserats och gjorts tillgänglig på Internet Archive. Denna digitalisering möjliggjordes genom gräsrotsfinansiering. Ett stort tack riktas till Mattis Olevall, Pierre Petersson, Mikael Blomqvist, Jan Ola Brandborn, William Andersson, Alexander Persson Malmberg, Bastian Strannå Rundberg, Rickard Sollander, Rickard Gustafsson och Stefan Olander, vilka alla bidrog till att göra detta möjligt.

I KB:s exemplar av katalogen som nu digitaliserats finns även ett urklipp från år 1756 ur tidskriften Svenska Mercurius som beskriver samlingen samt en handskreven kommentar på franska. Katalogen finns fritt tillgänglig genom följande webbadress:

www.archive.org/details/niehencknumophylacium

Anton Larsson

Ämnesguide för numismatik

BIBLIOTEKET OCH ARKIVET vid Riksantikvarieämbetet har utvecklat en Ämnesguide för Numismatik. Den är till för dem som vill orientera sig om bibliotekets och arkivets källor inom området numismatik. Här finns bland annat information om hur man hittar böcker, artiklar, uppsatser och tidskrifter inom ämnet. Dessutom finns tips om hur man söker fram bilder och ämnesrelaterat arkivmaterial.

Rubriker är: *Sök böcker och tidskrifter* – Nyinkomna böcker, Böcker efter tema, Tidskrifter, *Dokumentation i arkivet* – Enskilda arkiv.

Se här:

raa.libguides.com/numismatikguide

Svensk Numismatisk Tidskrifts eget omfattande artikelregister samt pdf från 1977 och framåt finns här:

www.numismatik.se/2publikationer/

Bo Gustavsson & Kjell Danell: Hur man beskriver medaljer och plaketter. 2021. ISBN 978-91-639-6685-9. 48 sidor. Illustrerad. Egen utgivning.

Anders G. Nord: Medeltida pigment. Färgen i de gamla kyrkomålningarna. 2021. ISBN 978 91 8906 363 1. 198 sidor. Illustrerad. Anders G. Nord är docent i kemi har har medverkat i SNT med ett flertal artiklar om olika metaller i mynt. Boken är utgiven av Carlsson Bokförlag: www.carlssonbokforlag.se Pris 270 SEK.

Numismatikkursus på Stockholms Universitet

SIDSTE ÅR LANCEREDE Numismatiska Forskningsgruppen et nyt kursus, ”Mynt som arkeologisk och historisk källa”. Kurset vakte meget glædeligt stor interesse, men det betød desværre, at en del ansøgere ikke fik plads. Derfor er vi meget glade for at kunne udbyde kurset igen i år fra november til januar, så endnu flere får mulighed for at deltage. Kurset er i første omgang rettet til studenter på grundniveau, men er i øvrigt åbent for alle.

Sidste år medførte restriktionerne i forbindelse med Corona-pandemien, at undervisningen foregik digitalt. Det fungerede egentligt OK, men vi savnede den direkte kontakt mellem lærer og student samt studenterne imellem. I år håber vi, at det blive muligt at afholde kurset på Campus, således at vi kan drage fordel af det fysiske møde for at få gode diskussioner og udveksling om emnet.

Idéen med kurset er dobbelt

Vi vil først se på mønters og møntfonds potentiale som kildemateriale for historie og arkæologi. Mønter udgør et stort materiale, der kan give et vigtigt bidrag til historieskrivningen, især i perioder med få skriftlige kilder, såsom vikingetiden. Mønter kan også dateres mere præcist end de fleste andre arkæologiske genstande. Det andet formål for kurset er at præsentere en række af numismatikens metoder. Vi skal for eksempel høre om brug af metalanalyser, geografiske kort og metaldetektor inden for numismatikken.

Kursets princip er at benytte konkrete eksempler fra mønthistorien. Eksemplerne dækker perioden fra antikken til vore dage, dog flest fra vikingetid og middelalder. På den måde er kurset tænkt praksisorienteret. Der indgår også en studietur til Historiska museet och Ekonomiska museet – Kungliga myntkabinetet, hvor vi dels skal se på udstillingerne, dels høre medarbejderne fortælle om museumsarbejdet.

Vi har inviteret en række forelæsere med stor erfaring inden for deres felt. De fleste forelæsninger vil foregå på svensk, og en enkelt på engelsk. Mine egne forelæsninger bliver på ”svansk”, det vil sige dansk tilpasset til svensk.

Tilmelding på

<https://www.su.se/sok-kurser-och-program/arl315-1.502299?open-collapse-boxes>

Alle er som sagt meget velkomne til at søge.

Jens Christian Moesgaard

Ny överintendent för myndigheten Statens historiska museer

Regeringen har utsett Magnus Hagberg till ny överintendent och chef för Statens historiska museer från 1 september 2021.

Magnus Hagberg var sedan 2017 överintendent och chef för Statens försvarshistoriska museer. Dessförinnan var han chef för myndigheten Livrustkammaren med Skokloster och Stiftelsen Hallwylska museet, som sedan 2018 är inordnat i Statens historiska museer. Magnus Hagberg har även erfarenhet från regionala och lokala museer.

Som överintendent är han nu även högste chef för Kungliga myntkabinetet, vars museichef är Cecilia von Heijne. Statens historiska museer omfattar Historiska museet i Stockholm, Ekonomiska museet – Kungliga myntkabinetet, Livrustkammaren, Skoklosters slott, Hallwylska museet och Tumba bruksmuseum samt den arkeologiska uppdragsverksamheten Arkeologerna.

Magnus Hagberg efterträder Maria Jansén som lett myndigheten sedan 2012 och som blir ny kulturdirektör i Stockholms stad.

Referens: Kulturdepartementets pressmeddelande 17 juni 2021

Offer för koleraepidemin 1834

Anders Blad (1748–1834).
Tecknad av Anton Ulric Berndes
(1757–1844) omkring år 1820.
Kungliga biblioteket
FOTO: GABRIEL HILDEBRAND.

Läkaren och numismatikern Anders Blad avled den 14 september 1834. Han var ett av mer än tretusen offer för den koleraepidemi, som härjade i Stockholm under augusti till oktober detta år. Han blev 86 år.

Professor Anders Blad var född 1748 i Vasa i Finland. Han var en av de humanistiskt intresserade läkare av betydelse för svensk bildningshistoria och hade varit fattigläkare i Klara och Kungsholmens församlingar. Blad var också en av Carl Michael Bellmans närmaste vänner.

Av Vitterhetsakademien belönades Blad med 15 dukater för sina kunskaper om orientaliska mynt. Det var som samlare och kännare av mynt, medaljer och antikviteter han invaldes i Vitterhetsakademien år 1812. Intresset för myntfynd visade sig i inträdestalet publicerat i KVHAAH nr 10 (1816), *Om någre jordfynd, som man nyligen har gjort i Sverige*.

Sin första myntsamling sålde Blad till myntkabinetet i Åbo år 1820. Sin andra till Helsingfors universitet (då Kejserliga Alexanders-universitetet) 1830. En förteckning över mer än 4000 av hans mynt och medaljer finns på ATA i Stockholm.

MGL

ANSÖKNINGAR TILL

Sven Svenssons Stiftelse för Numismatik

ANSLAG LÄMNAS FÖR VETENSKAPLIGA
ARBETEN INOM FRÄMST SVENSK NUMISMATIK:
FORSKNING, RESOR & PUBLIKATIONER

STIFTELSENS UPPGIFT ÄR:

- Köpa in föremål som saknas i KMK:s samlingar
- Ge bidrag till publikationer som kan tjäna svensk numismatisk forskning
- Stödja forskare i svensk numismatik

Stiftelsen sammanträder två gånger per år, en gång under våren, en gång under hösten. Ansökan ska vara stiftelsen tillhanda senast 15 februari, alternativt senast 15 september. Skicka ansökan till:

Sven Svenssons Stiftelse för numismatik
Handelsbanken Stiftelsetjänst
106 70 Stockholm

WWW.SVENSVENSSONSSTIFTELSE.SE

APPLICATIONS FOR

Sven Svensson's Foundation for Numismatics

APPLICATIONS FOR GRANTS ARE PROVIDED FOR SCIENTIFIC
STUDIES, MAINLY WITHIN SWEDISH NUMISMATICS:
RESEARCH, TRAVELS & PUBLICATIONS

THE FOUNDATION'S ASSIGNMENTS ARE:

- Purchases of items missing in the collection of The Royal Coin Cabinet
- Contributions to publications that could benefit Swedish numismatical research
- Support for researchers in the field of Swedish numismatics

The Foundation Board meets twice a year, in March and October.
Applications must be submitted before 15 February or 15 September.
Address: Sven Svensson Stiftelse, c/o Handelsbanken Stiftelsetjänst,
se-106 70 Stockholm, Sweden

WWW.SVENSVENSSONSSTIFTELSE.SE

Program för SNF:s årsmöte i Stockholm 9-10 oktober 2021

Lördag 9 oktober

11.00–12.30	Visning av och eget strövtåg i Ekonomiska museets utställningar om Hyperinflation och Vikingatiden
12.30–13.30	Lunch Restaurang Rosengården, Historiska museet
13.30–15.00	SNF:s årsmöte, Hörsalen, Historiska museet
15.30–16.30	Föredrag av Cecilia von Heijne: <i>Ekonomiska museet – Kungliga myntkabinettet. Då, nu och framöver</i> , Hörsalen, Historiska museet
19.00	Middag (se uppdatering på SNF:s hemsida)

Söndag 10 oktober

10.30–12.00	Visning av och eget strövtåg på Tumba Bruksmuseum
12.00	Lunch, Tumba Bruksmuseum

Måltider

Anmälan till måltiderna och aktiviteter, se hemsidan. Måltiderna betalas på plats.

Uppdateringar på SNF:s hemsida

Med anledning av Covid-19 råder det – när denna annons skrivs – fortfarande viss osäkerhet om smittspridning och rekommendationer från Folkhälsomyndigheten. Den ekonomiska situationen på grund av restriktionerna har även skapat osäkerhet om vilka restauranger som ännu är i drift.

SNF:s medlemmar uppmanas därför att besöka SNF:s hemsida www.numismatik.se för uppdateringar av årsmötesprogrammet.

Årsredovisningen för 2020 i slutgiltig version

Efter granskning av SNF:s revisor, Bodil Nordin, Grant Thornton, har vissa förändringar gjorts i manuskriptet till Årsredovisning för 2020. En ny not 2 till resultaträkningen, ”Vissa övriga externa kostnader”, har tillkommit med följande lydelse:

Not 2 Vissa övriga externa kostnader	2020	2019
Revisionskostnader	71 038	95 687
Årsredovisning	50 000	0
Postbefordran (SNT!)	45 934	51 680
Redovisningstjänster*)	17 669	102 500
Resekostnader	15 880	82 285
Summa	200 521	332 152

*) Inkl. kostnader för årsredovisning

Not 5 (tidigare not 4) till balansräkningen, ”Andelar i koncernföretag”, har kompletterats med uppgift om eget kapital och resultat för år 2020 för Myntauktioner i Sverige AB. Det egna kapitalet uppgick 2020-12-31 till kr 6 932 283 och resultatet för 2020 var 1 522 767 kronor.

MYNTFYND

Stenmoseskatten

Det största myntfyndet i dansk historia under senare tid påträffades av amatörarkeologen Sidse Stephensen i början av januari 2021. Fyndet gjordes på en åker strax utanför Viborg på Jylland i Danmark.

Efter att hon kontaktat Viborg Museum och de startat en undersökning av fyndplatsen visade sig skatten till sist bestå av 6673 borgarkrigsmynt från tidigt 1300-tal.

De 6673 mynten, som benämns Stenmoseskatten, har överlämnats till Nationalmuseum i Köpenhamn, men arkeologerna hoppas att skatten en dag kan ställas ut på det nya Viborg Museum, som snart kommer att stå färdigt.

Se mer här:

varldenshistoria.se/samhalle/medeltiden/jattes katt-dold-i-den-danska-myllan

PRESSKLIPP 1935

Myntfilm kan leda till brott.

Myntverket om avslaget till S.F.

Hittills har det icke varit nödvändigt med någon reklam för spridning av mynt, uttalar myntverket, som hemställer att även regeringen avslår Filmindustriens framställning om tillstånd till ett filmreportage i myntverket.

Verket har den åsikten, att detaljerade redogörelser för myntfabrikationens förlopp icke lämpar sig för publicering och i all synnerhet icke för framställning på film. Verket har den erfarenheten, att mera detaljerade redogörelser för mynttillverkningen ibland kan föranleda vissa individer att experimentera därmed på egen hand och av obetänksamhet göra sig skyldiga till brott. Kunskap om mynttillverkningens teknik torde icke heller vara av större värde för allmänbildningen.

Notis i Stockholms Tidn. Dagblad 17 april 1935

NUMISMATISKA FÖRENINGAR I SNF

Alingsås Numismatiska Förening

Edshultsvägen 20
441 96 Alingsås

Falu-Borlänge Myntklubb

www.fb-myntklubb.se

Göteborgs Numismatiska Förening

www.gnfinfo.se

Halmstads Myntklubb

Östra Infarten 4
313 31 Oskarström

Kalmar Myntklubb

www.kalmarmyntklubb.se

Katrineholm Flen Vingåker Myntklubb

www.kfvmynt.se

Myntklubben Skilling Banco

www.mksb.se

Nola Myntklubb, Örnsköldsvik

www.infoom.se/nolamyntklubb

Norrköpings Myntklubb

www.norrkopingsmyntklubb.se

Numismatiska Föreningen i Hässleholm

www.myntforeningen.se

Numismatiska klubben i Uppsala

www.nku.nu

Samlarklubben Numis

www.numisskelleftea.se

Sigtuna Myntklubb

www.sigtunamyntklubb.se

Stockholms Myntklubb

www.stockholmsmyntklubb.se

Strängnäs Myntklubb

ga@aotn.eu

Svenska Pollett-föreningen

www.pollett.se

Sävsjö Myntklubb

Parallellgatan 19

576 33 Sävsjö

Södra Dalarnas Myntklubb

medlem.spray.se/sdmyntklubb

Vetlanda Numismatiska Förening

Ölandsgatan 7

574 37 Vetlanda

Villstadortens Myntklubb

Hedvägen 4

314 33 Hyltebruk

Westerbergslagens Myntklubb

Flatenbergsvägen 4

777 34 Smedjebacken

Ändringar och tillägg?

Kontakta: info@numismatik.se

AUKTIONER & MÄSSOR

- 25/9 Myntmässa, Sverige
Mynthandlars
Förening, Lund
- 2/10 MISAB, auktion 37,
Hotell Sheraton,
Stockholm
- 3/10 Myntmässa, *Stockholm
Numismatica* 2021,
Hotell Sheraton,
Stockholm
- 31/10 MØNTBØRS 2021,
Copenhagen Coin Fair,
Köpenhamn
- 13/11 Myntauktion,
Myntkompaniet,
Stockholm
- 2022 FriMynt, Helsingborg,
flyttad till våren 2022

Se mer här:

ingemars.se/agenda

PRESSGRANNAR

Bitcoin inte ny dollar

hävdar Roger Svensson i kvartal.se den 27 maj 2021.

Enligt ekonomisk teori måste en valuta uppfylla flera grundläggande villkor för att kunna fungera som ett internationellt betalningsmedel. En närmare granskning visar att bitcoin faller platt på samtliga punkter, skriver Roger Svensson, docent och forskare om monetära system vid Institutet för Näringslivsforskning, IFN.

Se här:

kvartal.se/artiklar/bitcoin-ar-inte-den-nya-dollar/

KÖPES

Sellings lagerkataloger 35, 38, 41.
Kjell Holmberg 072-3265425

Skarabé Mynt & Guld AB

köper och säljer

**MYNT, SEDLAR
och MEDALJER**

Föremål från antiken

Västra Hamngatan 6
411 17 Göteborg
Tel. 031 - 135 088
skarabe@telia.com - www.skarabe.eu
Öppet: Vardagar 10 - 18

MYNTBUTIKEN I SVERIGE AB

Kyttingevägen 15
181 31 Lidingö

Tidsbokning: 08-684 392 00

**KÖPER MYNT - MEDALJER
HEMBESÖK STOCKHOLM**

Se exempel på inköpspriser:
www.myntbutiken.se

SVENSKA NUMISMATISKA FÖRENINGEN

Vuxen 200 SEK/år
Junior 100 SEK/år
Utomlands boende 375 SEK/år

Plusgiro 150007-3
Bankgiro 219-0502

info@numismatik.se

MYNTMÄSSA I STOCKHOLM 3 oktober 2021

Efter nästan 18 månaders pandemisk stilje på mässfronten lättar samhällets restriktioner och därför lanseras nu *Stockholm Numismatica* 2021. Evenemanget äger rum söndagen 3 oktober 2021, öppet för allmänheten kl. 11-16 på Hotell Sheraton, Tegelbacken 6, i centrala Stockholm. Entréavgiften är aviserad till 60 kronor.

Det är en ny frisk satsning, samarrangerad av Svenska Numismatiska Föreningens helägda *Myntauktioner i Sverige AB (MISAB)* och *Sveriges Mynthandlares Förening (SMF)*, tänkt att bli årligt återkommande under hösten i samband med MISAB:s reguljära kvalitetsauktion. Mässkoordinator är Roberto Delzanno, välkänd myntboksutgivare tillika mynthandlare.

Uppåt femtiotalet svenska och utländska utställare förväntas erbjuda besökarna ett mångskiftande utbud till salu, från exklusiva dyrbarheter till mer ordinära objekt passande alla plånböcker.

Arrangemanget är koordinerat så att MISAB avhåller sin halvårsvisa kvalitetsauktion, också på Sheraton, dagen innan, alltså lördag 2 oktober. Sålunda är tanken en riktig "helhelg för mynt- och samlarfrälsta", där även de som förlorat sina budgivningar under lördagens salauktion och har pengar kvar kan botanisera i söndagens förväntade gedigna utbud från svenska och utländska mynthandlare.

Vidare kommer *Svenska Numismatiska Föreningen* och *Svenska Föreningen för Historiska Värdepapper* att medverka med bord och representanter som erbjuder referenslitteratur och information om medlems- och auktionsaktiviteter. Samlarbranschens tidningsorgan *Nordisk Filateli* med flera kommer att medverka, vilket täcker såväl numismatik (mynt, medaljer, sedlar, polletter), aktiebrev, filateli, bältespännariana, charta sigillata och hithörande äldre tryck samt förordningar. Att mellan dessa områden främja ett gränsöverskridande samlande är denna helgs organisatoriska samverkan ett utmärkt inspirerande exempel på.

Evenemangshotellet erbjuder fördelaktiga boendebatter (mot en bokningskod), bra parkeringsmöjligheter samt fem minuters gångavstånd till Stockholms centralstation och allsköns färdmedelsalternativ till förfogande. Annonser i hobbytidningar och bloggar kommer att informera om ytterligare detaljer.

Passa på att återfinna din samlarådra, träffa andra entusiaster och inköp de nya värderingsböcker etc som bjuder på många överraskningar! Väl mött!

Per-Göran Carlsson

SELINS MYNTHANDEL AB

Mynt Sedlar Medaljer
Ordnar Nålmärken

Öppettider:
Vardagar 10.00 – 18.00
Hantverkargatan 8
11221 Stockholm
Tel. 08-411 50 81
kontakt@selinsmynthandel.se

ULF NORDLIND MYNTHANDEL AB

Karlavägen 46
Box 5132 • 102 43 Stockholm
Tel. 08-662 62 61

KÖPER • SÄLJER • BYTER
MYNT • SEDLAR
MEDALJER • ORDNAR
*Lagerlista över svenska personmedaljer
och numismatisk litteratur*
www.nordlindsmynt.se

HÅKAN WESTERLUND
MYNTHANDEL
KÖPER • SÄLJER • BYTER
MYNT • SEDLAR • MEDALJER

Olympiska föremål

Gamla Brogatan 36
111 20 STOCKHOLM
Tel. 08-411 08 07
Öppet: måndag – torsdag 11–13

NORDISK NUMISMATISK ÅRSSKRIFT

Ny serie, 2 (2021)

kan köpas hos SNF
200 SEK + ev. porto

info@numismatik.se

HOLMASTO MYNTHANDEL

MYNT, SEDLAR, MEDALJER,
MILITARIA M.M.

Vårens auktioner
se: www.holmasto.com

Alexandersgatan 50
00100 Helsingfors, Finland
+358 9 666 500
holmasto@holmasto.com
www.holmasto.com

Strandbergs Mynthandel & Aktiesamlaren AB

Värderar, köper och säljer
mynt, ordnar, medaljer, aktiebrev,
sedlar, äldre handlingar m.m.

www.strandbergs-mynt.se

Hantverkargatan 36
11221 Stockholm
Tel. 08-611 01 10

Sveriges Mynthandlares Förening

anordnar
MYNTMÄSSA I LUND

Lördagen den

25 september

Hotel Lundia
(150 meter från järnvägsstationen)
Öppettid: 11.00 – 16.00
Entré 20 kronor

SVERIGES MYNTHANDLARES FÖRENING

www.smf.com.se

MYNTAUKTION

Stockholm lördag 13 november 2021

**Nu söker vi inlämningar till höstens stora live-auktion.
Välkommen in med dina objekt!**

Några redan inlämnade objekt till höstens auktion:

1 daler 1559

1 daler 1599

1 riksdaler 1654

1 riksdaler 1676

8 mark 1666

1 riksdaler 1719

Bättre mynt och hela samlingar mottages till kommande myntauktioner.
Vi har mycket goda möjligheter att finna köpare till dina objekt eftersom mer än 20.000 kunder i Sverige och utlandet ser varje auktion via vår hemsida och katalogen.

Kontakta oss för en förutsättningslös diskussion!

MYNTKOMPANIET

Myntkompaniet
Svartensgatan 6
116 20 Stockholm

Tfn: 08-678 32 17

E-post: coins@myntkompaniet.se

www.philea.se

MYNTAUKTIONER

I SVERIGE AB

KVALITETSAUKTION 37

Lördagen den 2 oktober

Hotell Sheraton, Stockholm

Svenska, antika och utländska mynt, sedlar, medaljer och polletter

Ur auktionens rikliga utbud av sedlar märks bl.a. denna rara trio av världens första banksedlar: 100, 50 och 25 daler SM 1666 från Stockholms Banco.

Myntauktioner i Sverige AB

Banérgatan 17, 115 22 Stockholm • Storgatan 10, 342 60 Moheda

E-mail: info@myntauktioner.se • Telefon: 08-410 465 65

www.myntauktioner.se